

Amina Abaspahić, BA
 Univerzitet u Sarajevu,
 Filozofski fakultet, Odsjek za historiju
abaspahicamina2@gmail.com

Prikaz
 Review
 DOI: 10.5281/zenodo.7788265
 примљено / received: 16. 4. 2022.
 прихваћено / accepted: 23. 4. 2022.

Prikaz: Марко Шуица, *Вук Бранковић: слави и велможни господин, Еволута, Београд, 2017, 191. str.*

Period 14. stoljeća je u historiji Srbije i jugoistočne Evrope uopće jedan od najturbulentnijih perioda stoga mu je sa razlogom posvećivana velika pažnja u historiografskim djelima. Kako svako djelo nosi pečat vremena u kojem je nastalo ista stvar se desila i sa mnogim djelima koja govore o ovom periodu zbog enormne zastupljenosti nekritičke misli. Pored toga, vremenski okvir kada su djela nastajala su u velikoj mjeri uticala na viđenje određenih historijskih pojava i procesa, ali i historijskih ličnosti kao što je Vuk Branković. Stanje srpske države u 19. stoljeću i razvoj narodne književnosti koja je u velikoj mjeri bila zasnovana na srpskoj srednjovjekovnoj baštini su se odrazili na stvaranje negativne slike o spomenutom oblasnom gospodarstvu. Takvo ozračje je uticalo na pisanje mnogih autora koji su primarne izvore ostavili po strani, a zaokupili su se neobjektivnim i nekritičkim posmatranjem Vuka Brankovića dok su njegovu ulogu u izgrađivanju i opstanku srpske države zanemarili zbog njegove izrazito kontroverzne pozicije u Bici na Kosovom polju. Upravo na osnovu toga se izgradila negativna predodžba o Vuku Brankoviću čije ime je postalo sinonim za izdaju i nevjerstvo. Stoga je izrazito važna monografija o Vuku Brankoviću, napisana od strane prof. dr. Marka Šuice koji predaje na oblasti srednjeg vijeka na Odjeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu. Glavne teme kojima se Marko Šuica bavi u svojim istraživanjima odnose se na političke i društvene pojave vezane za srpsku državu i društvo na kraju 14. stoljeća.

Na samom početku, autor je posvetio dio teksta razrješavanju pitanja zašto se odlučio da napiše knjigu o Vuku Brankoviću. Odgovor na postavljeno pitanje je nešto kompleksnije, međutim glavna poenta jeste da se u srpskom društvu u 21. stoljeću opet razvila potreba da se još jednom ukaže na najveće nedoumice i zablude koje su vijekovima udaljavale uspomenu na Vuka Brankovića od historijske suštine i koje su od njega načinile jedinstven nacionalni simbol izdaje. S druge strane, autor navodi da je postajala i vrsta historičarskog poriva da se uhvati u koštac s najvećim zabrudama iz prošlosti i sadašnjosti, a koje tvore i sam identitet nacije. Ovakvo postavljanje ciljeva za pisanje jedne monografije možda i nije najzahvalnije budući da se na samom početku autor stavio na stranu onih koji će rehabilitirati viđenje Vuka Brankovića, no sudeći po ostatku napisanog autor se nije bavio samo spornim pitanjima u vezi Brankovićeva života nego je odgovorio na pitanje zašto on opravdava titulu jednog od najvažnijih velikaša u srpskoj srednjovjekovnoj historiji. U osam zasebnih poglavlja, autor je postigao svoj glavni cilj – izvršio je rekonstrukciju života Vuka Brankovića, te je pokazao da se njegovi postupci i političke odluke mogu razumjeti samo ako se razumije duh vremena u kojem je Vuk Branković živio i djelovao.

Prvo poglavlje pod nazivom *Порекло и породица* autor je posvetio kazivanju o Vukovim najstarijim poznatim precima, te o položaju porodice Branković koja je zasigurno uticala na mogućnost da se Vuk Branković uzdigne u rang najmoćnijih srpskih oblasnih gospodara. U sklopu tog poglavlja, autor je iznio podatke o Mladenu Brankoviću, te o sevastokratoru Branku Mladenoviću, ocu Vuka Brankovića i o njegovoj ulozi na srpskom dvoru u tom periodu. Drugo poglavlje naslovljeno *Последње године Српског Царства (1365–1371)* imalo je za cilj da prikaže historijski kontekst i političku situaciju u srednjovjekovnoj Srbiji koja je u velikoj mjeri bila uvjetovana nastankom i razvojem moći srpskih oblasnih gospodara, upadima Osmanlija na Balkansko poluostrvo i raspadom Srpskog Carstva koje se desilo s pogibijom braće Mrnjavčevića i smrću cara Uroša 1371. godine.

Treće poglavlje nosi naziv *Међу обласним господарима (1372–1380)*, a u njemu autor raspravlja o borbama za prevlast među oblasnim gospodarima i o položaju Vuka Brankovića tokom osme decenije 14. stoljeća. Također, opisuje razvojni put moći kneza Lazara Hrebljanovića s kojim je Vuk Branković imao dobar odnos usljed činjenice da je Mara, Lazarova kćerka sklopila brak s Vukom Brankovićem. Upravo ta veza je omogućila Vuku Brankoviću da doživi uspon i da bude u koaliciji i dobrim odnosima sa knezom Lazarom. U narednom poglavlju *Доба успона (1380–1389)* Marko Šuica tretira jačanje države Vuka Brankovića pred Kosovsku bitku koja se odigrala 1389. godine. Pored toga, u ovom poglavlju autor detaljno obrazlaže pripreme za odbranu od Osmanlija koje su se aktivno vršile u devetoj deceniji 14. stoljeća, te napad Osmanlija na srpske zemlju u toku 1386. godine. Za ovo poglavlje je od velike važnosti segment koji se bavi odnosom kneza Lazara i Vuka Brankovića budući da se u historiografskim krugovima uglavnom govorilo da je Vuk Branković bio subordiniran knezu Lazaru. Marko Šuica izvodi nešto drugačiji zaključak kazavši da se može govoriti i o zajedničkoj porodičnoj vladavini nad najvećim dijelom srpskih zemalja, a da je taj odnos stavljen na probu 15. juna 1389. godine na Kosovom polju.

Вук Бранковић и Косовска битка naziv je petog poglavlja, te predstavlja okosnicu cijelog Vukovog života i svakako fragment njegovog života po kojem je najprepoznatljiviji. U ovom poglavlju se vidi naročit iskorak Marka Šuice jer je analizirao turske izvore koji su govorili o Bici na Kosovom polju, te je ustanovio da spomenuti izvori ne govore o Vukovoj izdaji nego govore o njegovoj prvobitnoj takmičarskoj prednosti u borbi nad osmanskim ratnicima. Pored toga, autor ističe da je činjenica da se Vuk Branković u jednom trenutku, tokom ili nakon okončanja sukoba, povukao sa bojnog polja predstavljala jezgro buduće kosovske legende o Vukovom izdajstvu kneza Lazara. Naredno poglavlje pod nazivom *Господар Срба (1389–1391)* je ipak nešto važnije budući da govori o položaju Vuka Brankovića nakon Kosovske bitke. U ovom poglavlju se govori o pitanju vlasti nad Moravskom

Srbijom nakon smrti kneza Lazara jer kneginja Milica nije željela da prihvati mogućnost da njen zet, Vuk Branković preuzme prvenstvo i zagospodari teritorijom Moravske Srbije. Zbog toga, kneginja Milica 1390. godine stupa u vazalni odnos prema sultanu Bajazitu. Sasvim opravdano, autor uviđa mogućnost da je upravo razdor između Lazarevića i Brankovića dao doprinos izgradnji negativne slike o Vuku Brankoviću kao izdajniku kneza Lazara.

U poglavlju *Байазитов вазал (1392–1393)* autor opisuje postkosovski period u kojem je Vuk Branković potpao pod vazalstvo sultana Bajazita u devetoj deceniji 14. stojeća iako je netom prije toga bio samostalni gospodar. Međutim, ono što karakteriše spomenuto vazalstvo jeste činjenica da Vuk Branković nije pristao na vazalstvo u punom smislu te riječi i da je tražio rješenje da pruži otpor Osmanlijama, što se i desilo nakon sastanka u Seru 1393. godine. Monografija o Vuku Brankoviću završava poglavljem *Последње године* u kojim se tretira posljednji otpor Vuka Brankovića, njegova smrt, te sudbina Brankovića nakon Vukove smrti. Glavna teza zasnovana je na tome da je Vuk Branković u posljednjim godinama svog života idalje pružao otpor Osmanlijama dok je Stefan Lazarević pružio pomoć Osmanlijama u Bici kod Nikopolja 1396. godine. Stoga, kada se uzme postkosovski period života Vuka Brankovića iznenađuje činjenica da je Vuk Branković kao posljednji oblasni gospodar koji je pružao otpor Osmanlijama okarakterisan kao izdajnik, te je postao simbol nevjerstva što nije slučaj sa sinom kneza Lazara, Stefanom Lazarević koji je kao osmanski vazal aktivno učestvovao u bitkama na osmanskoj strani. Marko Šuica u završnim riječima naglašava da je narodno predanje opredijelilo Vuka Brankovića kao glavnog krivca za propast srpske srednjovjekovne države, iako joj je on, bar nakratko, udahnuo slobodu, smisao i nadu poslije Kosovske bitke. Postavljanje teza na ovakav način odišu romantičarskim viđenjem Vuka Brankovića, ali je svakako i u određenoj mjeri opravdano budući da je Vuk Branković posljednji srpski oblasni gospodar koji je pružao otpor Osmanskom Carstvu sve do svoje smrti koja je nastupila 1397. godine.

Monografija Marka Šuice donosi novo, svježe viđenje Vuka Brankovića koje je, istini za volju, srpskoj historiografiji do sada bilo poznato ponajviše kroz istoimeno djelo Ljubomira Kovačevića napisano još 1882. godine. Međutim, negativna percepcija Vuka Brankovića je u javnom diskursu i dalje ukorijenjena stoga Šuicina monografija u potpunosti ima svoju svrsishodnost. Glavni fokus ove monografije je rehabilitacija Vuka Brankovića i argumentiranje teze da Branković nije bio izdajnik, ali je izrazito važna i zbog dobre obrađenost postkosovskog perioda kroz prizmu života Vuka Brankovića. Na osnovu suvremenih izvora, ova monografija je korisna i u pogledu osmanskih prodora na Balkansko poluostvo tokom druge polovine 14. stoljeća. Posmatrajući monografiju u cjelini, ona zaista predstavlja važno historiografsko djelo i korak naprijed u razvoju kritičke historiografske misli.